

Słowo wstępne

W kolejnym tomie serii wydawniczej „Folia historica” prezentujemy zbiór 14 artykułów, które są rezultatem studiów historyków z Uniwersytetu Łódzkiego, Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach oraz badaczy niezwiązanych instytucjonalnie z żadną szkołą wyższą. Przedstawiają oni wyniki swoich ostatnich dociekań naukowych. Dwoje Autorów legitymuje się już stopniem doktora nauk humanistycznych, podczas gdy pozostała 12 to w zdecydowanej większości młodzi uczestnicy studiów doktoranckich. W swoich artykułach podejmują oni problemy z szeroko pojętej historii społecznej, gospodarczej i politycznej. Warto odnotowania wydaje się również fakt, że pięć spośród prezentowanych tu tekstów poświęconych zostało dziejom powszechnym, a dziewięć pozostałych uznać można za prace z zakresu historii ojczyzny. Autorzy poszczególnych opracowań poruszają się w przestrzeni czasowej od XVI do początku XXI w. Należy podkreślić, że podejmują oni z reguły zagadnienia nieznanne, dotychczas słabo zbadane i niemające z reguły odzwierciedlenia w historiografii polskiej. Wszystkie prezentowane tu artykuły zostały oparte na pokażnej bazie źródłowej i bogatej literaturze przedmiotu. Można więc śmiało wyrazić nadzieję, że przynajmniej część tych studiów stanowi zapowiedź przygotowania w przyszłości szerszych opracowań monograficznych.

Całość prezentowanego tomu ma układ chronologiczny. Najodleglejszych czasowo problemów dotyczy artykuł EWY PACZKOWSKIEJ, która na podstawie wybranych źródeł i literatury przedmiotu przedstawiła opinie na temat drugiej żony Henryka VIII Tudora – Anny Boleyn. Warto zwrócić uwagę na fakt, że w kręgu zainteresowania Autorki pozostawały zarówno opinie formułowane w XVI stuleciu, jak i późniejsze, m.in. zawarte w opracowaniach naukowych powstałych już w XXI w. Jest to tekst dobrze udokumentowany, w którym Autorka, podejmując się opracowania problemu wielokrotnie już opisywanego w literaturze przedmiotu, przedstawiła na koniec własny, oryginalny sposób postrzegania opisywanej tu postaci.

Bardzo solidny jest także obszerny artykuł ADRIANNY CZEKALSKIEJ, poświęcony drugiemu etapowi rokoszu Zebrzydowskiego (od października 1606 do czerwca 1608 r.). Autorka, na podstawie analizy kilkudziesięciu druków ulotnych zamieszczonych w monumentalnym wydawnictwie Jana Czubka, przedstawiła tu poglądy czołowych polemistów ze środowiska rokoszan na najistotniejsze

kwestie polityczne, religijne i społeczne pozostające w centrum uwagi tak ówczesnych elit, jak i szeregowych uczestników życia politycznego. Zaprezentowany tu materiał dobrze świadczy zarówno o sprawności warsztatowej, jak i o wiedzy Autorki.

Tekst SZYMONA WACHONIA jest natomiast dość interesującym studium poświęconym udziałowi hetmana Stanisława Koniecpolskiego w działaniach wojennych na terenie Prus w czasie wojny Rzeczypospolitej ze Szwecją z lat 1626–1629. Podstawą źródłową tego tekstu są przede wszystkim listy pisane przez hetmana do króla Zygmunta III. Autor wykorzystał też najistotniejsze pozycje z obszernej literatury przedmiotu.

Opracowanie autorstwa ALEKSANDRY BARTOSIEWICZ zatytułowane *Charles Vane i złota era piractwa* wyróżnia się konsekwencją w realizacji założonych przez Autorkę celów badawczych. Precyzja wywodów, język oraz wykorzystanie źródeł i literatury przedmiotu są w tym przypadku niemal wzorcowe. Sposób realizacji wytyczonego celu badawczego bardzo dobrze świadczy zarówno o warsztacie, jak i szerzej, o kompetencjach Autorki.

MACIEJ DĘBSKI w swoim artykule zajął się z kolei przybliżeniem wzajemnych relacji między królową wdową Marią Kazimierą Sobieską a jej najstarszym synem, królewiczem Jakubem w okresie po śmierci Jana III, czyli w czasach panowania Augusta II Mocnego. Artykuł wyróżnia się śmiałością niektórych spośród formułowanych przez Autora sądów i wartkością narracji.

JOANNA DOBKOWSKA podjęła się natomiast przedstawienia dominujących na ziemiach polskich w drugiej połowie XIX oraz na początku XX w. poglądów na temat potrzeby i zakresu edukacji kobiet. Jest to artykuł napisany z dużym temperamentem. Autorka oparła się na solidnej bazie źródłowej. Wykorzystała także obszerną literaturę przedmiotu. Możemy zatem śmiało powiedzieć, że jest to bardzo dobrze napisany i interesujący pod każdym względem tekst o charakterze naukowym, w którym podjęto rozważania o kluczowych kwestiach z zakresu szeroko rozumianej historii społecznej.

EWA KIELB przygotowała z kolei artykuł zatytułowany *Nalęczów w przewodnikach uzdrowiskowych przełomu XIX i XX wieku*. Treść tego opracowania w pełni koresponduje z jego tytułem. Artykuł jest bardzo solidny pod względem warsztatowym. Wykorzystano tu wszystkie najważniejsze źródła i literaturę przedmiotu. Na podkreślenie zasługuje też wkład Autorki w opracowanie problemu, który pozostawał dotąd zdecydowanie na obrzeżu zainteresowań profesjonalnych badaczy.

Artykuł WOJCIECHA JAWORSKIEGO pt. *Legalne żydowskie związki zawodowe w Królestwie Polskim (1906–1914)* jest bardzo solidnym, opartym na szerokiej kwerendzie archiwalnej, studium w istotny sposób wzbogacającym wiedzę na temat żydowskiego ruchu związkowego z początków XX stulecia. Jest to bez wątpienia opracowanie ze wszech miar godne polecenia i uważnego przestudiowania.

Ciekawy tekst ANTONIONY PAWŁOWSKIEJ poświęcony został natomiast przedstawieniu zagadnień omawianych podczas dyskusji na temat powstania wielkonoconego w Irlandii w roku 1916 na forum brytyjskiej Izby Gmin. Podczas debat szeroko omawiano m.in. kwestię odpowiedzialności administracji brytyjskiej za wybuch rebelii. Dyskutowano wówczas także m.in. o karach dla uczestników powstania, zakresie władzy generała Johna Maxwella oraz zasadności wprowadzenia stanu wojennego na terenie Irlandii. Oparty na gruntownej analizie stenogramów Izby Gmin parlamentu brytyjskiego oraz raportu Komisji do spraw Irlandzkiej Rebelii, artykuł ten uznać należy za ważny głos w dyskusji o dziejach irlandzkiej irredenty z 1916 r.

DOMINIK FLISIAK, w swoim ciekawym i dobrze udokumentowanym źródłowo artykule pt. *Statut Stowarzyszenia Żydów-Chrześcijan w Polsce. Nieznany element dobroczynnej działalności anglikanów w międzywojennej Polsce*, podjął się zadania przedstawienia okoliczności zawarcia porozumienia między dwiema misjami Kościoła anglikańskiego (Londyńskie Towarzystwo Szerzenia Chrześcijaństwa wśród Żydów oraz Misja Barbikańska), które działały w II Rzeczypospolitej, a których celem była działalność misyjna wśród wyznawców judaizmu. Zadaniem powołanego do życia w 1930 r. stowarzyszenia było niesienie pomocy materialnej chrześcijanom pochodzenia żydowskiego. Jest to z pewnością studium warte odnotowania i uwagi.

ADAM MORDZAK jest z kolei autorem interesującego studium o Nowym Ładzie Franklina Delano Roosevelta, czyli programie społeczno-gospodarczym, którego celem było przezwyciężenie skutków wielkiego kryzysu. Problem ten rozpatrywany jest przez pryzmat opracowania autorstwa Wiktora Podoskiego, pracownika polskiego Ministerstwa Spraw Zagranicznych, który opisał realizację założeń Nowego Ładu w Stanach Zjednoczonych w latach 1933–1936. Należy podkreślić fakt, że Autor w sposób więcej niż poprawny poradził sobie z przedstawieniem wspomnianego tu zagadnienia.

W artykule autorstwa DARIUSZA MARCIŃCA podjęto natomiast zagadnienia związane z tematyką kulturalną podejmowaną na łamach pisma „Pion” w latach 1933–1939. Ponieważ wspomniane tu pismo było istotnym tytułem na mapie czasopiśmiennictwa II Rzeczypospolitej, to rozważania Autora na ten temat nabierają dodatkowej wartości. Trzeba też wyraźnie zaznaczyć, że jest to tekst oparty na solidnej bazie źródłowej. Artykuł ten uznać więc można za dość istotny przyczynek do badań nad dziejami czasopiśmiennictwa w Polsce międzywojennej.

PAULINA FRONCZAK jest autorką tekstu zatytułowanego *Doktor Herta Oberheuser i jej działalność medyczna w KL Ravensbrück w świetle zeznań świadków i ofiar eksperymentów*. Treść tego opracowania w pełni koresponduje z jego tytułem. Artykuł jest bez wątpienia wartościowy pod względem merytorycznym i dopracowany stylistycznie. Z pewnością wart jest przestudiowania i uwagi.

Ostatnim artykułem wchodzącym w skład prezentowanego tomu jest opracowanie autorstwa KATARZYNY POPEK zatytułowane *Doświadczenie w narracjach nauczycieli – imperatyw w formowaniu tożsamości dojrzałej*. Jest to studium o charakterze interdyscyplinarnym, wykraczające zdecydowanie poza problematykę podejmowaną dotychczas na łamach naszego pisma. Niemniej jednak jest to tekst na tyle interesujący i wartościowy pod względem naukowym, że podjęliśmy decyzję o jego publikacji.

Jako pierwszy, uważny, ale i krytyczny zarazem czytelnik prezentowanych tu opracowań pozwałam sobie wyrazić przekonanie, że wszyscy zainteresowani przeszłością znajdą tu dla siebie oryginalne, wartościowe i ciekawe materiały. W większości artykułów poruszane są kwestie nowe, słabo jeszcze przebadane lub też całkowicie pomijane w literaturze przedmiotu. Niech więc ta skrótowa z konieczności prezentacja wielowątkowej i różnorodnej zawartości tomu stanie się skuteczną zachętą do przestudiowania go w całości.

ZBIGNIEW ANUSIK